

dat laatste geschiedde op 8 augustus, precies een week voor het bericht van Japans capitulatie. Van de tekst waren toen duizend exemplaren gedrukt, zij het met een wijziging: van der Plas had van de woorden 'merdeka! merdeka!' ('vrij! vrij!') die in de tekst voorkwamen, 'moelia! moelia!' ('luisterrijk! luisterrijk!') gemaakt.¹

★

Had al het initiatief dat in april '43 in Melbourne was genomen op een door een Indonesische bemanning belegde gezellige avond, een gevolg dat de Indonesische zeelieden, voorzover zij nationalistisch dachten, als een stap in de goede richting konden zien, in andere opzichten bleven zij zich achtergesteld voelen. Onaanvaardbaar was voor hen dat hun gages lager waren dan die van Europeanen en Chinezen die precies hetzelfde werk deden. Van der Plas had daar alle begrip voor. 'Volmaakt ontoelaatbaar', noemde hij het in zijn brief van 30 januari '43 aan van Mook,

'dat terwijl Hare Majesteit de Koningin zelve heeft gezegd, dat er in het toekomstige koninkrijk voor verschil in behandeling op grond van ras geen plaats meer zal zijn, op schepen, gevorderd door de Nederlandse regering, waardoor, ondanks het handhaven van KPM-directie, de verantwoordelijkheid voor behandeling en betaling op de Nederlandse regering komt te rusten, zo een grove miskenning van het Koninklijk woord dagelijks plaats heeft . . . Ik kan nauwelijks geloven dat door gelijkstelling van Indonesiërs met Chinezen inderdaad de rentabiliteit van onze vloot wordt aangetast, maar al was dit zo, dan zullen deze kosten als deel van onze oorlogsuitgaven tot herstel van ons Rijk aanvaard moeten worden.'²

Een moeilijkheid was dat van Mook als minister van koloniën niets te zeggen had over de Indische zeeschepen die ressorteerden onder de minister van handel, nijverheid en scheepvaart (en van landbouw en visserij), Kerstens, en deze had in de eerste plaats te maken met het Britse *Ministry of War Transport*, dat een groot deel van de Nederlandse koop-

¹ Toen de Japanners in september '44 in Indië het zingen van het *Indonesia Raya* hadden toegestaan, drong Warners er van Ceylon uit bij van der Plas op aan dat het lied van Nederlandse kant geheel zou worden verboden. 'De gevolgen van de Japanse bezetting moeten', schreef hij, 'de Indonesiërs duidelijk voor ogen staan.' (Brief, 25 okt. 1944, van Warners aan van der Plas, a.v., Coll.-van der Plas, B 5).

² Brief 30 jan. 1943, van van der Plas aan van Mook.